

Kıbrıslı Türkler Güvenli Bir Gelecek İstiyor

MENSUR AKGÜN, SYLVIA TİRYAKİ, MUHAMMED AMMASH

Prof. Dr. Mensur Akgün:

Küresel Siyasal Eğilimler Merkezi'nin direktörüdür. Aynı zamanda İstanbul Kültür Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı olan Akgün, çeşitli medya kuruluşlarında yazar ve yorumcudur.

Yrd. Doç. Dr. Sylvia Tiryaki:

İstanbul Kültür Üniversitesinde öğretim görevlisi olarak çalışmakta ve Human Security Collective'de kurul üyeliği görevini yürütmektedir.

Muhammed Ammash:

Küresel Siyasal Eğilimler Merkezi'nde Proje Yöneticisi ve Araştırmacıdır.

Küresel Siyasal Eğilimler Merkezi (GPoT Center)

Küresel Siyasal Eğilimler Merkezi (GPoT) 2009 yılında İstanbul Kültür Üniversitesi çatısı altında kurulmuş bağımsız, kar amacı gütmeyen bir araştırma merkezidir. Merkez, Türkiye'nin dış politikasını ilgilendiren konular başta olmak üzere uluslararası gündemde yer alan sorunlar üzerine çalışmalar yürütmektedir. Merkezin çok kültürlü ekibi, geniş bir yelpazede gerçekleştirdiği yenilikçi projelerle diyalog ve müzakere yöntemlerini kullanarak ikili ilişkilerde uzlaşma sağlamayı amaçlar.

İletişim

Yapıcı yorumlarınız ve katkılarınız bizim için önemlidir.

İletişime geçmek için:

Telefon: +90 212 498 44 76/65

E-mail: info@gpotcenter.org

www.gpotcenter.org

İstanbul Kültür Üniversitesi

GPoT Ataköy Yerleşkesi

34156 Bakırköy, İstanbul / Türkiye

Temmuz, 2016

GPoT
Global Political Trends Center
Istanbul Kültür University

**T.C.
İSTANBUL
KÜLTÜR
ÜNİVERSİTESİ**

İçindekiler

Teşekkür	2
Kıbrıslı Türkler Güvenli Bir Gelecek İstiyor	3
Özet	3
Short Summary	4
Giriş	5
1. Güvenlik ve Garantiler	7
2. Mülkiyet, Toprak ve Nüfus Değişimi	9
3. Avrupa Birliği ve Uyum Süreci	13
4. İki Kesimlilik ve İki Toplumluluk	16
5. Annan Planı'ndan Bugüne: Müzakerelerle İlgili Görüşler	18
Sonuç Yerine	22
Katılımcı Profilleri	23
Kıbrıs Sorunu: Kronoloji	24

Teşekkür

Kısa olmasına rağmen bu çalışmaya da her çalışma gibi çok insanın emeği geçti, gerçekleşmesine bir çok kurum katkıda bulundu. Bize sağladığı farklı imkanlar için İstanbul Kültür Üniversitesi Mütevelli Heyeti'ne minnet borçluyuz. Ayrıca GPoT Merkezi çalışanları Nazlı Ersoy, Michael Asiedu ve Sinan Özgür'ün de bu çalışmada emekleri geçti. Belirtmeye gerek bile yok ama burada ifade edilen görüş ve kanaatler sadece bizi bağlamakta, mensubu olduğumuz İKÜ-GPoT'un dahi duruşunu yansıtmamaktadır.

Kıbrıslı Türkler Güvenli Bir Gelecek İstiyor

MENSUR AKGÜN, SYLVIA TIRYAKI, MUHAMMED AMMASH

Özet

Cumhurbaşkanları Nikos Anastasiades ve Mustafa Akıncı uzun süredir bu coğrafyada eksikliği hissedilen çözüm iradesinin yeniden hayatıyet kazanmasına yol açtı. Farklı siyasi geleneklerden gelmelerine rağmen Kıbrıs Sorunu'nun çözümü konusunda ısrarlı oldular ve toplumlarını çözüm için hazırlamaya başladılar. Ancak adanın Türk kesiminde yaptığımız ve bu çalışmanın zeminini oluşturan mülakatlar sırasında görüldüğü gibi, sanıldığı aksine, Türk tarafının çözüme çok da hazır olmadığını görünüyor. Hemen herkes için iki konu müstakbel çözüm planının olmazsa olmazları arasında yer alıyor. İlki güvenlik meselesi, ikincisiyse geniş anlamıyla mülkiyet. İki kesimliğin korunması gereği ve başka beklentiler de konuştuğumuz Kıbrıslı Türkler tarafından dillendiriliyor. Ama endişelerin odak noktasında iki tür güvenlik kaygısı yer alıyor. Kıbrıs Türkleri siyasi olarak da iktisadi olarak güvende hissetmek, birleştikten sonra da güven içinde yaşamak istiyor.

Short Summary

The aftermath of the Cyprus Elections in 2013 and 2015 respectively paved the way for Presidents Nikos Anastasiades and Mustafa Akinci to rekindle the resolution process which had gone amiss on the Island over the years. Despite their inherent different political ideologies, both men were convinced of the potency of settlement; as such they worked in preparation of their societies towards the resolution. Press reports portray positive reflections of their progress in the negotiations. That notwithstanding, public opinion polls conducted on the Island captures a different purview; thus, a considerable majority of the Cypriot society are unready for the eventual settlement of the Cyprus question irrespective of their leaders goodwill. Numerous factors underpin these public opinion polls; whilst some are wary of far-fetched expectations, others are concerned about potentially losing what they have already obtained. The objective of this study is to share some of the views of Turkish Cypriots who hold the latter notion.

In-depth interviews on the settlement of the Cyprus issue were conducted between 19th February and 3rd March 2016 with 23 Turkish Cypriots of different political opinions from diverse social groups in Northern Cyprus. Their views ascertained the fact that there are two main issues essential for a concrete future resolution plan-security and property. For instance, despite the fact of the borders being opened since 23 April 2003, the relative cooperation between the two sides and security threats have been limited to few incidents. It is difficult to argue that Turkish Cypriots will live with Greek Cypriots without a guarantee of their security. Moreover, they are aware that all matters related to the property issue will affect them alongside their need to make sacrifices in solving the conflict. However, they cannot predict the demands of such a sacrifice. Legitimate concerns over losing properties due to mapping arrangements and issues resulting from the property problem are common. Essentially, people who could be relocated want to see how this relocation will occur and how it would be financed.

Concerns and views on other equally important issues are also directly presented under different topics in this study. In our opinion, to ensure a Yes vote from Turkish Cypriots in a future peace plan in Cyprus, the leaders who run the negotiations as well as the international community should take Turkish Cypriots expectations and concerns into keen consideration.

Giriş

Kıbrıs'ın iki tarafında 2013 ve 2015'te gerçekleşen seçimler sonucunda Cumhurbaşkanlığına, dolayısıyla da toplum liderliğine gelen Nikos Anastasiades ve Mustafa Akıncı uzun süredir bu coğrafyada eksikliği hissedilen çözüm iradesinin yeniden hayatiyet kazanmasına yol açtı. Farklı siyasi geleneklerden gelmelerine rağmen çözüm konusunda ısrarlı oldular ve toplumlarını çözüm için hazırlamaya başladılar. Basına yansıyan haberlerden müzakerelerde önemli aşamalar kaydettikleri anlaşılıyor.

Ancak adada yapılan kamuoyu yoklamaları, ada halkının azımsanmayacak bir çoğunluğunun liderlerin iyi niyetine duyduğu tüm sempatiye karşın çözüme çok da hazır olmadığını gösteriyor. Kuşkular muhtelif, kimisi beklentilerini elde edemeyeceğinden çekiniyor. Kimisi de elindekileri kaybedebileceğinden. Biz bu çalışmada adanın Türk kesiminde elindekileri kaybedebileceğinden endişelenenlerin görüşlerini sizlerle paylaşmak istiyoruz.

KKTC'de farklı toplumsal kesimlerden, farklı siyasi tercihlerden ve farklı yerlerden toplam 23 kişiyle 19 Şubat - 3 Mart 2016 tarihleri arasında derinlemesine mülakatlar gerçekleştirdik. Kıbrıs Türklerinin çözüm konusunda ne düşündüğünün kabaca bir özetini çıkartmaya çalıştık. İlerleyen sayfalarda onların görüşlerine yer vereceğiz. Ancak hemen belirtmeliyiz ki konuştuğumuz hemen herkes için iki konu müstakbel çözüm planının olmazsa olmazları arasında yer alıyor.

İlki güvenlik meselesi, ikincisiyse geniş anlamıyla mülkiyet. İki kesim arasında oluşan görece işbirliğine, sınır kapılarının 23 Nisan 2003'ten bu yana açık olmasına, 1974'den bu yana bir kaç küçük istisna dışında güvenliklerini tehdit edebilecek bir olay yaşanmamış olmasına karşın, Türk tarafının Rum tarafına güven duyduklarını, güvence ve garanti olmadan bir arada yaşayabileceklerine inandıklarını söylemek çok zor.

İkinci sorun ise mülkiyeti ilgilendiren tüm konuların onları bir şekilde etkiyeceğini, çözüm için fedakarlık yapmak zorunda olacaklarını biliyorlar ama o fedakarlığın ne şekilde olacağını kestiremiyorlar. Harita düzenlemeleri ya da mülkiyete ilişkin başka bir düzenleme yüzünden mülklerini kaybedebilecekleri şüphesi yaygın olarak mevcut. Ülkelerinin ekonomik geleceğinden kaygı duyuyorlar. Özellikle de yer değiştirme olasılığı bulunanlar bu yer değiştirmenin ne şekilde finanse edileceğini görmek ve bilmek istiyorlar.

İki kesimliğin korunması gereği ve başka beklentiler de konuştuğumuz Kıbrıslı Türkler tarafından dillendiriliyor. Ama endişelerin odak noktasında iki tür güvenlik kaygısı oturuyor. Kıbrıs Türkleri siyasi olarak da iktisadi olarak güven içinde olmak, birleştikten

sonra güven içinde yaşamak istiyor. Siyasi güvenliğin sağlanması her ne kadar Rum tarafı için sancılı bir kabulü gerektirse de, Türkiye'nin en azından Kıbrıslı Türklerin güvenliğini garanti altına almasıyla onlara aşlamayacak bir sorun gibi gelmiyor.

Bizim görebildiğimiz kadarıyla 2016 yılının özgün koşulları içinde asıl sorun iktisadi güvenlik. Antlaşma ile yerinden edilecek, elindeki mülkleri kaybedecek insanlar bunun tazminini öngören bir sistemin kurulmasını istiyorlar. Daha açıkça söylemek gerekirse, beklentileri bir grup sponsorun toplanıp kapsamlı bir yol haritası üstünde anlaşması, kimin ne kadar, ne için ve ne zaman para vereceğini kararlaştırması. 2004'de olduğu gibi AB'nin cazibesine ve kurgulanacak mülkiyet rejiminin mekanizmasına güveneceğe pek benzemiyorlar.

Siyasette dengeler her an değişebileceğinin ve bizim çektiğimiz fotoğrafın Kıbrıs Türklerinin genel eğilimini yansıtmıyor olabileceğinin de farkındayız. Ancak gördüklerimizin 22 Mayıs'ta Rum kesiminde gerçekleşen parlamento seçimlerinden sonra ivme kazanacak müzakere sürecinde tarafların bu çalışmada ifadesini bulan eğilimleri dikkate almasına, kabul edilemeyecek bir planı halkoyuna sunmamasında yarar olacağı kanaatini taşıyoruz. Görünen o ki planın adanın her iki kesiminde de çok iyi anlatılması, hangi fırsatları sağlayacağını vurgulanması gerekecek.

Bize göre bu bulguları asıl dikkate alması gerekenler uluslararası toplum olarak adlandırılan üçüncü taraflar. Üstünde mutabakata varılacak bir çözüm planının arkasında sağlam bir maddi destek olmadığı takdirde işlemeyebileceğini, ada halkının en azından bir kesiminin bu plana destek vermeyeceğini görmek zorundalar. Belli ki Türkiye ya da Cumhurbaşkanı Akıncı'ya baskı yapılması ya da Ankara'ya üyelik süreci üstünden mükafat vaat edilmesi, varılan mutabakata evet diyecek insanların anlam dünyasına hitap etmeyecek.

Biz bu çalışmayı beş başlık altında topladık. İlk kısmını konuştuğumuz Kıbrıs Türklerinin güvenlik garantileri konusundaki görüşlerine ayırdık. İkinci kısımda bir başka kaygıyı, ekonomik geleceklerine ilişkin düşünceleri paylaştık. Üçüncü bölüm Avrupa Birliği ve uyum sürecini ilgilendiren konuları kapsıyor. Dördüncü bölümde Kıbrıslı Türklerin iki kesimlilik ve iki bölgelilik konularıyla ilgili görüşlerine yer verdik. Son kısmı ise müzakerelerin genel seyriyle ilgili görüşlere ayırdık.

1. Güvenlik ve Garantiler

Kıbrıs'ta siyasi görüşlerdeki farklılık ve bakış açılarındaki çeşitliliğe rağmen güvenlik kaygısı hemen her kesimin ortak endişesi olarak varlığını sürdürüyor. Konuştuğumuz Kıbrıslı Türkler geçmişin acı tecrübelerini hala unutmamışlar. Güvenliklerini temin edecek kaynağın Türkiye olduğunu söylüyorlar. Diğer yandan konuşmacıların hemen hepsi Türkiye'nin garantörlüğünün ve adada Türk askeri varlığının Kıbrıslı Rumlar tarafından tehdit olarak algılandığını kabul ediyor.

Sağ görüşlü bir siyasi partinin basın danışmanlığını yapan K01 kodlu kişi, garantörlük konusunu Kıbrıslı Türkler için vazgeçilmez bir unsur olarak görüyor. Ona göre Kıbrıslı Türklerin en büyük kaygısı güvenlik konusu. 1963 yılında yaşanan olaylara değinen katılımcı, İngilizlerin de garantör güç olduğunu ancak herhangi bir müdahalede bulunmadıklarını ifade ediyor ve "Türkiye'nin garantörlüğünü Kıbrıs Türk halkı için olmazsa olmaz bir olgu olarak görmemiz mümkündür" diye ekliyor. Bu garantörlüğün sadece Türk kesimi için olmasına ise sıcak bakıyor.

Kamu ve özel sektör ortaklığında bir kurumda yönetici olan K07 Güvenlik konusunda Türkiye'nin etkin ve fiili garantörlüğünü olmazsa olmaz olarak görüyor, "ancak bu şartlar sağlanırsa referandumda evet oyu kullanabilirim" diyor. Görüşme sırasında geçmişte yaşanan kötü olaylara geniş yer veren ve kendi anılarını da anlatan K12 kodlu tanınmış iş adamı ise, güvenlik meselesini çözülmesi en zor konular arasında görüyor ve ekliyor:

"Kıbrıs Türkleri olarak Türkiye'nin garantisi olmadan biz kendimizi huzurda ve güvende hissedemeyiz. Ama Rum tarafı 1974 müdahalesini örnek göstererek böyle bir garantörlüğü istemediğini belirtiyor. Diğer konularda anlaşılması halinde, adanın güvenliği için İngiltere, Türkiye ve Yunanistan'ın yeni bir formül bulabileceklerine inanıyorum. Rum tarafının NATO birliğini garantör olarak belirlemesinin sakıncalı olduğunu düşünüyorum. Çünkü askeriyede emir komuta zinciri bulunur ve olası bir çatışmada Türk olmayan bir NATO birliği komutanının Türkiye'nin buraya müdahalesinin geciktirilmesi için bir yol olarak görüyorum."

Güvenlik konusuna önem veren diğer bir katılımcı ise emekli bir Büyükelçi olan K14. Bu konunun Rum tarafı için önemini de vurguluyor ve iki tarafın da bir yutulma korkusu içinde olduğunu, ancak dengeyi geçmişte Rumların bozduğunu unutmamak gerektiğini söylüyor. Konuşmasında Kıbrıs'ın jeopolitik önemine de yer verirken "Türkiye Doğu Akdeniz'deki atmosfer karşısında Garanti Anlaşması'nın kendisine verdiği hak ve statüden vaz geçer mi?" diye soruyor. K14 konuşmasına şu sözlerle devam ediyor:

“Esas olanın bizim güvenliğimiz olduğunu, bunun ekonomik ve toplumsal dengeleri de kapsadığını düşünüyorum. Bu konu Kıbrıs’ı açacak olan bir konudur. Türkiye’nin bu konuda henüz kapsamlı bir şekilde konuşmamış olmasının diplomatik esneklikle mi ilgili olduğunu sorguluyorum ve bu durumun Kıbrıs Türk kesiminde kaygı yarattığını söyleyebilirim. Aynı zamanda Türkiye’nin adaya 11 yıl sonra müdahale ettiğini ve Türkiye’nin garantörlüğünün karşı tarafın kötü bir niyeti olmadığı sürece Rum tarafını tedirgin edecek bir durumun söz konusunu olmadığını belirtmek gerekir.”

Güzelyurt’ta işletmesi olan K17 kodlu konuşmacı ise Türk askerinin adada bulunmasının çok mühim gördüğünü ve bu konunun tartışılmaz olduğunu söylüyor. Güvenlik konusunda Rumların ve Türkiye’nin ısrarlı oluşlarından dolayı da çözümün çok zor olacağını belirtiyor. Lefkoşa’da bir gazetenin Yazı İşleri Müdürü olan K11 kodlu genç katılımcı ise güvenlik konusunun tarafların değil, garantör devletler olan Türkiye, Yunanistan ve İngiltere tarafından çözülebileceğini söylüyor. Aynı zamanda, her iki tarafta da aşırı uçların olduğunu ve bunların çoğunluğun sesini yansıtmadıklarını belirtiyor.

Güvenliği diğerleri kadar önemsemeyen Kıbrıslı Türklerle de görüştük. Örneğin Türkiye’nin garantörlüğü konusunda kararsız olduğunu belirten sol görüşe sahip bir gazete çalışanı K02, Rum kesimi Türkiye’nin garantörlüğünü kendilerinin ölümü olarak görürken Türklerin bu garantörlük olmadan kendilerini güvende hissetmeyeceklerini söyledi. Ancak aynı zamanda olası çözümde Avrupa Birliği üyesi olan bir Kıbrıs’ın, Birliğe üye olmayan bir devlet tarafından garanti altına alınması mantığını da sorguladı. Böyle bir durumun farklı siyasi sonuçlar doğurabileceğini söylerken, çözümden sonra herhangi bir güvenlik probleminin çıkacağını düşünmediğini belirtti.

Emlakçılık yapan K03 kodlu konuşmacı için ise garantörlük meselesinin çok fazla önem arz etmediğine inandığını vurguladı. Çözüm sağlanınca düzenin değişeceğini ve ülke içi sorunların azalacağını umut ettiğini anlattı. Aynı şekilde K21 kodlu sivil toplum gönüllüsü de gençler için somut bir güvenlik kaygısının bulunmadığını ve bunun sadece Güney kesimine geçtiklerinde karşılaştıkları birkaç milliyetçi olayla sınırlı kaldığını belirtti.

2. Mülkiyet, Toprak ve Nüfus Değişimi

Kıbrıslı Türklerde endişe yaratan ve katılımcılarla konuşmalarımızda üzerinde en çok durulan konu mülkiyet meselesi ve mülkiyet ile ilgili konulardır. Mülkiyet konusu hem ekonomik güvenlik hem de toplumsal boyutuyla çözüm sürecinin en çetrefilli boyutu olarak görülüyor. Edindiğimiz izlenim mülkiyet konusunun Kıbrıslı Türklerin olası çözüm planına yönelik yaklaşımlarını belirleyici olacağı yönünde. Ekonomik anlamda gelecekleri garantiye alınmadan çözüme mesafeli durdukları bariz bir şekilde ortaya çıkıyor.

Bulunabilecek çözümde toprak tavizlerinin verilebileceğini ve belli oranda nüfus yerleşiminin kaçınılmaz olduğunun farkında olan Kıbrıslı Türkler, çözümün kimseyi mağdur etmeyecek bir anlaşma olmasını ve yıllardır oluşturdukları toplumsal ve ekonomik dokunun mümkün olduğunca bozulmamasını istiyor

Nüfus ve toprak değişimi gibi konular bireysel mülkiyet hakkından farklı olup daha çok ileride oluşturulabilecek federal devlet yapısını etkileyecek olsa da, bireysel düzeyde de Kıbrıslı Türkler için önemli konulardır. İki kurucu devlet arasında oluşabilecek toprak ve nüfus nakillerinde mülk, iş ve oluşturdukları sosyal dokunun kaybolma ihtimali Kıbrıslı Türkleri endişelendirmekte. Bu yüzden de geleceklerini garantiye alacak ve yeni mağduriyetler oluşturmayacak bir anlaşma bekliyorlar.

KKTC’de yerel bir gazetede çalışan K02 kodlu konuşmacı bu konuyla ilgili görüşlerini şu şekilde ifade ediyor:

“Bana göre, mülkiyet meselesi çözümün önünde duran en önemli sorundur. 1974 müdahalesinden sonra kuzeyde Türklerin el koyduğu Rum mülkleri sürekli el değiştirdi ve görüşmelerde bu sorunun çözülebilmesi için yaratıcı çözümler üretilmesi ve yapılacak olan anlaşmada kimsenin zarar görmemesinin sağlanması gerektiğini düşünüyorum. Yer değişimi ise günün birinde mutlaka olacak bir durumdur. Bunun için, yerlerini değiştirecek insanlar için yer değişim şartlarının belirlenmesinin çok önemli olduğunu, insanların çocukları ve gelecek nesilleri için aidiyet oluşturabilecekleri bir ortam yaratılması halinde insanlar evet oyuna daha çok yaklaşacaklardır. Kıbrıslı Türklerin bir kısmı yerlerini değiştireceklerini zaten biliyor.”

Emlakçılık yapan K03 de müzakere sürecinde ve sonrasında çözümü en zor konunun mülkiyet olduğuna inanıyor. KKTC’deki Rum mülklerinin akıbetinin belirsiz olması ve bunun oradaki Türk mülklerinin fiyatlarını artırmasıyla birlikte emlak piyasasında bir dengesizlik olduğundan söz ediyor. Sorunun çözümü halinde Türk kesiminin ödeyeceği tazminatı devletin ödemesi gerektiğini ve ayrıca halkın da bu konuda devlete yardım

etmesi gerektiğini vurguluyor, “yer ve nüfus değişiminin ileride mutlaka olacağını, eğer bu değişim olmazsa herhangi bir antlaşmanın da olabileceğine inandığını” söylüyor. Ayrıca Türklerin yer değişimini kabullenmiş durumda olduklarını belirtiyor ve artık Güzelyurt’ta ölen birinin yakınları tarafından Güzelyurt yerine Lefkoşa’da defnedildiği örneğini veriyor.

Taksi şoförlüğü yapan K05 kodlu konuşmacı ise yine en büyük sorunun mülkiyet olduğunu dile getiriyor. Konuşmacı olası bir referandumla ilgili tahmin yürüterek “2004’de Türk tarafı her anlaşmaya evet diyecek durumdaydı, ancak şu an aynı şeyi düşünmüyorlar. Çünkü anladılar ki eğer anlaşma olursa bütün malları ellerinden gidecek. Olası bir referandumdan en fazla %40 evet oyu çıkacağını düşünüyorum” diye sözlerine devam ediyor.

Bir diğer konuşmacı şu anki sürecin kendisi için olumsuz bir biçimde devam ettiğini vurguluyor. Bir kurumda yönetici olan K07, tarafların müzakerelere olumlu yaklaşımlarına rağmen mülkiyet konusunda ihtilafa düşeceklerinden emin olduğunu söylüyor. Mülkiyet sorunun çözümü hakkında birçok söylentinin olduğunu da ekleyen konuşmacı, bu durumun Kıbrıslılarda kafa karışıklığına yol açtığını belirtiyor. Çözüme evet denilebilmesi içinse bu kafa karışıklığının bir an önce giderilmesi gerektiğini vurguluyor. Yer değişimi konusuyla ilgili olarak ise olumlu düşündüğünü ancak yer değiştiren toplumların gidecekleri yerleri seçebilme özgürlüğünün bulunması gerektiğini ifade ediyor.

Lefkoşa’da ticaretle uğraşan işletme sahibi K08 kodlu katılımcı da mülkiyet sorunun önemli olduğunu düşünüyor ve bu sorunun çözülmesi için Annan Planı’na evet dediğini açıklıyor. Ayrıca “Rum tarafının istediği mülklerin Kuzey Kıbrıs’taki en yaşanılabilir alanlardır ve bundan dolayı çözümün kolay gerçekleşeceğine inanmıyorum” diyerek umutsuzluğunu ifade ediyor.

Benzer şekilde, Lefkoşa’da bir derneğin yönetiminde görevli K15 kodlu konuşmacı da mülkiyet ve toprak konularının en önemli konular olduklarını ve olası bir referandumda evet demelerinde çok büyük bir etkiye sahip olduklarını belirtiyor. Konuyla ilgili Annan Planı sürecine de değinerek Türk tarafında 2003’teki olumlu havanın şu an olmadığını ve insanların artık ellerindekileri korumak istediklerini dile getiriyor.

KKTC’nin eski Başbakanlarından olan ve halen aktif bir politikacı olan K10 kodlu katılımcı ise mülkiyet konusunun çözümüyle ilgili Rumların çözüme yönelik yaklaşımlarına değiniyor:

Ben Rum kesiminin mülkiyet konusunda takas, iade ve tazminat üçlüsünü mal sahibinin inisiyatifine bırakmak istememesini, Rumların ret gerekçesi olarak tanımlıyorum. AİHM’nin mal sahibi kadar şu anki kullanıcının da hakkı olduğu kararının ardından Rumların ortak komisyonu kabul etmesinin büyük bir gelişme olduğunu düşünüyorum.”

Bir Yatırımcı ve İş İnsanı olan K12 ise; Türk topraklarının bir kısmının olası bir anlaşmada verilmesine karşı olmadığını belirtiyor ve çözümün getireceği önemli ekonomik kazanımlara vurgu yapıyor:

“.. Böylece uluslararası toplum tarafından tanınan Türk tarafının gelişebilmesi mümkün olacaktır. Rum tarafının bulunduğu enerji kaynakları ancak Türkiye üzerinden Avrupa’ya satılabilir. Aksi takdirde İsrail’den Yunanistan ana karasına kadar olan uzaklığın 1500 km olduğunu düşünürsek; bazı noktalardan bu hattı geçirmenin imkansız olduğu için ve maliyetin de çok fazla olacağı için, Rum tarafı için Türklerle barış imzalamak avantajlı olacaktır.”

Kıbrıs’ta bir derneğin başında bulunan K13 kodlu konuşmacı ise mülkiyet konusunun hukuki bir mesele olduğunu, bu sorunun uluslararası hukuk çerçevesinde çözüleceğini ve bu sürecin yıllar alacağını düşünüyor. K13, mülkiyet konusu “tazminat, takas ve iade alternatifleriyle çözülecektir ve başvuruları kabul edecek olan bir mülkiyet komisyonu kurulacaktır” diye ifade ediyor. Söz konusu komisyonun üyelerinin bağımsız üyeler olacağını ve sorunların çoğunun tazminat alternatifi ile çözülebileceğini dile getiriyor.

K13 sözlerine tazminat için seçenekleri ve yer değişimi hakkında görüşlerini şu sözlerle açıklıyor:

“Tazminatlar için bir fon ayrılacağını düşünüyorum ve bu fonun kaynağı bazı ülkelerin hibeleriyle, veya ülkelerden yatırım olarak bazı fonların tedarik edilmesiyle sağlanabilir. Ayrıca adanın birleşmesinden doğacak ekonomik kazanımlarla da bu fonun oluşturabileceğine inanıyorum. Yer değiştirmek zorunda kalacak olanların kimler olacağını belirsiz bir durum. Bu durumun spekülasyonlara neden oluyor. Halkın bu nedenle panik yaşadığını ve bu paniğin ortadan kaldırılması için toprak ayarlamalarının getireceği şartların halka açıklanmasının gerektiğini düşünüyorum.”

Annan Planı döneminde toprak ve nüfus değişimine konu olan Güzelyurt’ta bir yatırımcı ve iş insanı olan K17, müzakereler açısından en önemli konunun mülkiyet konusu olduğunu, Annan Planı’na nazaran şu an yapılan bir referandumda toprakların verilmesine ‘hayır’ oyu çıkacağı inancını taşıdığını söylüyor ve bunun sebebinin ise 2004’te halka vaat edilenlerin gerçekleri yansıtmadığının Kıbrıs Türk halkı tarafından anlaşılması olmasına bağlıyor. Müzakere sürecinin halka yansıtılması gerektiğini, insanların ancak bu şekilde bilinçli oy kullanabileceğini ve sorununun böyle çok daha kolay çözümleneceğini de ekliyor.

K17, yer Değişimi ile ilgili olarak ise; bir yer değişimi olacaksa bunun sadece yerleri değişecek insanlar tarafından oylanması gerektiği görüşünde. Daha önce birkaç kez zorunlu olarak göç ederken yaşadığı zorlukları yeniden yaşamak istemediğini de söyleyen konuşmacı, ‘kandırıldığını düşünen Kıbrıs halkının olası bir referandumda kesinlikle ‘hayır’ oyu kullanacağını’ vurguluyor.

Güzelyurt'ta konuştuğumuz öğretmenlerden biri olan K18 görüşmelerde sıra mülkiyete geldiğinde bu sorunun çözülemeyeceğini söylüyor. Sebep olarak ise Türkiye'den göç eden ve Kıbrıs'ta mülk edinen insanların bu mülkleri tekrar Türkiye'ye satması, kendisinin de Rum mülkünün üzerine ev inşa ettiği ve olası bir çözümde tazminatın kim tarafından ödeneceğinin belirsizliği gibi örnekleri sıralıyor.

3. Avrupa Birliği ve Uyum Süreci

Mülakatlar sırasında katılımcılarla konuşmalarımız esnasında gündeme gelen bir diğer konu da Avrupa Birliği'ydi. 2004 yılında yapılan referandumdan sonra Avrupa Birliği Kıbrıs'ı bir bütün olarak üyeliğe almış, referandumda Kıbrıslı Türklerin çoğu evet demelerine rağmen AB'nin dışında kalmışlardı. Bu durum sonrasında Kıbrıs sorunu AB'nin de içine taşınmış oldu.

Yaptığımız görüşmeler esnasında gündeme gelen Avrupa Birliği ile ilgili konular üç başlık altında sıralanabilir. Bunlardan ilki garantörlük konusudur. Bazı katılımcılar güvenlik ve Türkiye'nin garantörlüğu meselesiyle ilgili görüş ifade ederken, çözüm sağlanması durumunda AB üyesi olacak yeni Kıbrıs devletinin AB üyesi olmayan Türkiye tarafından garanti altına alınıp alınamayacağını tartışıyor. Bundan daha önemli görünen ikinci konuya, AB politikalarının ve müktesebatının Güney'de 2004'ten bu yana uygulanıyor olmasıyla Kıbrıs'ın iki kesimi arasında oluşan farklılıklarla ilgilidir. Son konu ise Avrupa Birliği'nin adadaki çözüm sürecine ilişkin rolü ve çözüm sonrası doğacak finansman ihtiyacının sağlanmasıyla ilgili.

Garantörlük konusuyla ilgili olarak yerel bir gazetede görevli K02 kodlu konuşmacı Avrupa Birliği üyesi bir ülkenin, birliğe üye olmayan Türkiye veya başka bir güç tarafından garantörlüğünün farklı siyasi sonuçlar doğuracağını düşünüyor.

Bir işletme sahibi olan K08, Avrupa Birliği fikrinin insanlara geçmişte çekici geldiğini, ancak AB'deki çoğu ülkenin batmakta olduğunu söylüyor. Konuşmacı 2004'teki referandumda Türk tarafının evet demesine rağmen birliğe alınmamış olmasını Kıbrıslı Türklere yapılan bir haksızlık olarak görüyor. Konuşmacı AB üyeliğiyle ilgili görüşlerini ise şu şekilde aktarıyor:

“KKTC şu an Birliğe girmek için hazır değil ve girmesi durumunda batmamak için iyi yetişmiş politikacılara ihtiyacı olduğu açıktır. Maalesef yargı, sağlık, yönetim, güvenlik, ekonomi, diplomasi ve hemen her açıdan geri kalmış ve yozlaşmış bir KKTC var ortada. Köklü reformların yapılması gerekiyor. Hükümete yeniden güvenin oluşması için geçmişi temiz ve çalışkan insanların hükümete girmesi gerekiyor.”

Emekli bir Büyükelçi olan K14, konuyla ilgili görüşlerini açıklarken, AB üyeliği ile ilgili KKTC'de herhangi bir hazırlık dönemi yaşanmadığını ve çok ciddi bir izolasyon altında olduklarını vurgulayarak endişesini dile getiriyor.

Ekonomi ve uluslararası ticaret ile ilgili konularda uzman olan ve bir derneğin yöneticiliğini yapan K13 kodlu katılımcı, adanın iki kesimi arasındaki ekonomik farklılıklara ve AB ile ilgili uyum sürecine şu sözlere değiniyor:

“Her iki toplumda da ciddi ekonomik problemler olduğu bir gerçektir. Türk tarafında sürekli hale gelen ekonomik problemler adanın federasyon şeklinde birleşmesi halinde aşılabilecektir. Olası bir birleşim halinde adanın kuzeyinin Avrupa Birliği uyum sürecine tabi tutulmadığını, bu kesimin uyumlaştırılması gerektiğini ve ancak bu şekilde uyumlaştırılmış bir Güney Kıbrıs ile rekabet edilebileceğini düşünüyorum. Bu uyumlaştırma süreci için en az 3 yıl gerektiğini tahmin ediyorum. Çözümle beraber Kıbrıs Türk toplumunun siyasi eşitliğe ve iki kesimliliğe ulaşacağını, toplumun uluslararası toplum ve Avrupa Birliği ile entegre olacağını düşünüyorum. Böylelikle Kuzey Kıbrıs’ın üzerinde bulunan ambargolar kalkacak ve hizmet sektöründe büyük bir sıçrama yaşanacaktır. Özellikle Kıbrıs adası etrafında bulunan doğalgaz ancak bu anlaşmanın sağlanmasıyla Türkiye üzerinden Avrupa’ya gönderilebilecek ve kazanç sağlanabilecektir.”

Avrupa Birliği’nin adadaki sürece dair rolüyle ilgili konuşurken, gazete çalışanı K02 kodlu konuşmacı, Kıbrıs Türk toplumunun 2004’te olduğu kadar Avrupa Birliği’ne güvenmediğini ifade ediyor. Son dönemde AB’nin dikkatini göçmen krizine çevirdiğini ve şu an çözüme yönelik devamlılığı olan bir projesinin bulunmadığını da ekliyor. K21 kodlu sivil toplum aktivisti katılımcı da AB ile ilgili benzer bir görüşe sahip. Konuşmacı Kıbrıs’ın Avrupa Birliği’ne girmesinin kendisi açısından yararlı olmadığını, Annan Planı döneminde çok güzel bir olgu olarak görünen Birliğin şu an mülteci krizleriyle, ekonomik krizle ve artan ırkçılıkla boğuştuğunu ve insanların artık sadece bunları gördüğünü ifade ediyor.

Emlak işiyle uğraşan K03 kodlu genç katılımcı ise, AB’den beklentisini şu sözlerle ifade ediyor: “AB’nin sürece daha çok dahil olmasını istiyorum ve olası bir çözümde tazminat olarak ödenmesi gereken paranın bulunmasında da AB’nin yardım etmesi gerektiğini düşünüyorum.”

Bir şirkette müdürlük yapan K07 kodlu konuşmacı ise konuyla ilgili görüşlerini şu şekilde özetliyor:

“Türkiye Avrupa Birliği’ne alınmadan Kıbrıs sorunu çözülemez. Ayrıca Avrupa Birliği’nin kendi içerisinde problemler var ve bu yüzden AB’ye pek güvenmiyorum. Bu güvensizliğin ortadan kaldırılması için Avrupa Birliği’nin yapıcı adımlar atması gerekmektedir. Örneğin; KKTC’ye spor branşlarında uygulanan ambargonun kaldırılmasının iyi bir başlangıç olabileceğini düşünüyorum. KKTC’nin kanunlarının Avrupa Birliği kanunlarına uygun hale getirilmesi gerekiyor. Ancak bu şekilde Birlikten olası bir çözümde ekonomik yardımlar talep edilebileceğine inanıyorum.”

KKTC'de Başbakanlık yapmış K10 kodlu konuşmacı, Avrupa Birliği'nin sũreçte hiçbir rolũ olamayacağını ve sadece ortak gũvenlik politikaları gibi konularda yardım etmesi gerektiğini dũřũnũyor. Yerel bir gazetede Yazı İşleri Mũdũrũ olan K11 ise, Avrupa Birliği'nin adada hukuken yapabilecek bir Őeyinin olmadığını ve Gũney Kıbrıs'ın AB'ye alınmasını anlaşmazlığı derinleştirdiği için bir hata olarak gũrdũęũnũ ifade ediyor. Sorununun çũzũmũne katkı sağlayacak esas aktũrlerin Birleşmiş Milletler ve NATO olduğunu da sũzlerine ekliyor.

4. İki Kesimlilik ve İki Toplumluluk

Yaptığımız görüşmelerde öne çıkan diğer bir konu da Kıbrıslı Türklerin toplumsal haklarını ve bir topluluk olarak mevcudiyetlerini sürdürme arzularının güçlü bir şekilde ortaya çıkması. Bu bağlamda; iki kesimliliğin ve iki bölgeliliğin korunması, kurulacak yeni devlette Rumlarla eşit haklara sahip olma ve dönüşümlü başkanlık gibi konular öne çıkıyor.

Sağ bir siyasi partinin danışmanlarından olan K01 Kıbrıs sorununun çözümüne yönelik beklentisini açıklarken, iki bölgeyi iki kesimli yapının korunmasını dile getiriyor. Bu kapsamda, mülkiyet ve nüfus bakımından Kuzey’de belirgin bir çoğunluk olması gerektiğini düşünüyor ve sözlerine şu şekilde devam ediyor: “Bu tarafta hiç Rum olmasın demiyorum, ama bu tarafta saygın bir çoğunluk olması gerekiyor. Sayısal olarak da bunun 3te 2 çoğunluk veya yüzde 60-65 gibi olması gerekir. Ancak Rumlar bu durumu bozmaya çalışıyor.”

Bir şirkette Müdür olan K07 kodlu katılımcı, kurucu devlet statüsünden dolayı Kıbrıs Türk kesiminin Rumlar ile eşit statüde olması gerektiğini vurguluyor ve dönüşümlü başkanlık sistemine olumlu baktığını ifade ediyor. Aynı şekilde bir siyasi partinin üst yönetiminde görevli K09 da kurulacak olan federe devlette iki halkın kurucu olarak eşit statüde olmaları gerektiğini savunuyor, ancak Rum tarafının henüz bu düşünceye hazır olmadığını ifade ediyor.

İş insanı ve yatırımcı olan K12 kodlu katılımcı ise toplumsal haklarla ilgili görüşlerini şu şekilde açıklıyor:

“Kıbrıslı Türkler için önemli olan bireysel hakları korumak değil toplumsal hakları korumaktır. Rum tarafı Avrupa Birliği’ne girdikten sonra bir üstünlükyakaladıkları için referanduma hayır dedi ancak ilerleyen yıllarda bunun tam olarak böyle olmadığını gördüler. Müzakerelerden Kıbrıslı Türklerin bazı haklar elde ettiğini ancak bu durumun güneydeki aşırı milliyetçi kesim tarafından Rumlara pazarlanamaması ve Güney Kıbrıs’ta genel seçimlerin yaklaşmasından dolayı anlaşmayı sonuçlandırdıkları halde liderler bunu seçimden sonra açıklayacaktır.”

K14 kodlu Emekli Büyükelçi katılımcı ise bu konuyla ilgili 11 Şubat 2014’te iki lider tarafından imzalanıp açıklanan ortak mutabakata değiniyor:

“Oluşmasında etkin olduğum 11 Şubat 2014 tarihli mutabakat, tam kapsamlı olmamasına rağmen müzakerelerin temel dayanağını oluşturuyor. İçerisinde iki kesimlilik, iki toplumlu federasyon, dışarıya

karşı tek egemenlik ve tek uluslararası kimlik gibi maddeler yer alıyor ve yeni bir cumhuriyet oluşturmaya yönelik kavramlar bulunuyor. Mutabakatta garantörlük ve güvenlik gibi konular yer almıyor, toprak ve harita konularının konuşulacak en son konular olduğunu da hatırlatmak gerekir.”

Büyükelçi, iki tarafın anlaşamadığı hususlar arasında dönüşümlü başkanlığın da olduğunu belirtiyor. Birleşik Kıbrıs'ta bir Türkün de Başkan olabileceğini karşı tarafın içine sindiremediğini söylüyor. Bu konuda Rum kesimiyle ilgili görüşlerini şu şekilde beyan ediyor: “... ya gerçekten siyasi eşitliği içlerine sindiremediler ya da bu konuda sonuna kadar direnerek karşılığında çok büyük bir taviz koparmak niyetindedir.” Ayrıca iki kesimliliğe değinirken Rum tarafının Kuzey'de sarıh mülkiyet ve nüfus çoğunluğunun Kıbrıslı Türklerde olmasını kabul etmediğini ve bunu siyasi çoğunluk olarak göründüğünü açıklıyor.

Güzelyurt'ta konuştuğumuz bir diğer katılımcı ise olası bir birleşimde iki bölgelilik ve siyasi açıdan eşit olunmasının önemli olduğunu, Anastasiadis'in Türkçe'nin Avrupa Birliği resmi dili olması gerektiğini belirten konuşmasının bir iyi niyet göstergesi olduğunu belirtiyor.

5. Annan Planı'ndan Bugüne: Müzakerelerle İlgili Görüşler

Görüştüğümüz kişilerin bugünkü müzakere sürecine bakışlarını anlamak ve 2004'teki referandumda Kıbrıslı Türklerin çoğunluğunun onayladığı Annan Planı süreciyle bir kıyaslama yapabilmek için katılımcılara bu yönde sorular yönelttik. Başarısızlığa uğrayan Annan Planı sorulduğunda katılımcıların birçoğu o dönemdeki olumlu havadan ve toplumun çözümün gerçekleşeceğine yönelik umudundan bahsetti.

Farklı görüşlerden kişiler planın eksikleri olmasına rağmen uzun yıllar ambargo ve izolasyonlar altında ve uluslararası toplumdaki kopuk şekilde yaşamaya devam etmek istemedikleri için planı onayladıklarını belirtti. Aynı zamanda, o dönemde Avrupa Birliği üyeliğinin de Kıbrıslı Türkleri cezbeden unsurlardan biri olduğu dillendirildi. Kıbrıslı Türklerin Annan Planı'nı referanduma kabul etmelerine rağmen AB'ye alınmaması, AB'nin sözlerini yerine getirmemiş olması Avrupa Birliği'nin çekiciliğini bir ölçüde yitirdiğini gösteriyor.

Bugünkü müzakere süreci sorulduğunda ise konuşmacılar genel olarak müzakerelerin yeteri kadar açık olmadığından yakınıyor. Akıncı ve Anastasiadis'in yarattıkları olumlu havadan memnun olsalar da, müzakerelerde ne aşamaya gelindiğini ve yarınlara ilgilendiren mülkiyet gibi önemli meselelerle ilgili nasıl bir çözüm olacağını merak ediyorlar. Konuşmacılara göre müzakerelerin topluma tam anlamıyla yansıtılmaması bir belirsizlik oluşturuyor ve toplumda güvenli bir geleceğe dair soru işaretlerine neden oluyor.

Sağ görüşlü orta yaşta K01 kodlu konuşmacıya göre Annan Planı süreci Türk tarafından 'evet' ve Rum taraftan 'hayır' oyları çıkacak şekilde dizayn edilmişti. Bu planın Kıbrıs'ın bir bütün olarak Avrupa Birliği üyeliğine alınması için tasarlandığını ifade eden konuşmacı, sözlerine şu şekilde devam ediyor: "Bu süreçte Kıbrıs Rum kesimine birleşmiş Kıbrıs'ın AB'ye girişine onay verip vermediği sorulurken, biz Türk kesimine ise hem birleşmiş bir Kıbrıs'ı onaylayıp onaylamadığımızı hem de böyle bir Kıbrıs'ın AB'ye girişini onaylayıp onaylamadığımızı sordular."

Bir derneğin başkanlığını yürüten K04 ise, devam eden süreçle ilgili Rum tarafının masada çözüm arıyor gibi görüldüğünü ancak gerçekte başka ülkelerle anlaşmalar yapmaya devam ettiğini dile getiriyor. Müzakere süreciyle olumsuz görüşlere sahip K07 kodlu sağ görüşlü katılımcı da tarafların müzakerelere olumlu yaklaşımlarına rağmen mülkiyet konusunda ihtilafa düşeceklerini iddia ediyor ve ekliyor: "Müzakereler topluma olumlu yansıtılıyor ancak Cumhurbaşkanı Talat döneminde de aynı durum vardı. Toplumdaki kafa karışıklığının giderilmesi için görüşmelerin daha açık ve belirgin olması gerektiğini düşünüyorum."

Annan Planı'yla ilgili daha olumlu bir görüşe sahip olan ve daha önce müzakerelerde etkin görevler alan K02 kodlu konuşmacı ise, planın başarısızlığa uğramasının toplumun

içine kapanmasına neden olduğunu söylüyor. Annan Planı döneminde etkin çalışmalarda bulunmuş olan katılımcı, Annan Planı'nın Kıbrıs Türk halkına daha iyi bir yaşam standardı, uluslararası hukuku ve daha iyi bir eğitim sistemini getireceği için toplum tarafından da benimsendiğinin görüşünde.

Devam eden müzakerelerle ilgili ise sürecin ılımlı liderler tarafından yürütüldüğüne ve her iki tarafta da pozitif duyguların olduğuna inandığını belirtiyor. Annan Planı dönemine göre Rum kesiminin devam eden müzakerelerde daha ılımlı hareket ettiğini de sözlerine eklerken, 2004'teki coşkunun bugün devam etmediğini savunuyor.

Müzakere süreciyle ilgili benzer görüşlere sahip genç bir emlakçı olan K03 kodlu konuşmacı da fikirlerini şu şekilde özetliyor:

“Şu anki müzakere sürecinde de yine çözüme yakın olunduğunu gözlemliyorum. Türk tarafının olası bir referandumda yeniden evet diyeceğini ve sürece dair eksik olan şeyin ise iki toplum liderlerinin görüşmeler hakkında halka yeterli bilgi vermemesi olduğunu düşünüyorum.”

KKTC'de bir siyasi partinin Genel Sekreterliğini yapan K09'a göre, Annan Planı döneminin en büyük dezavantajı iki tarafın kanaat önderleri ve siyasi liderleri arasında diyalogun eksiliğiydi. O dönemde Kuzey kesimin Güneyin hassasiyetlerini tam olarak anlayamadığını da ekliyor. Planı başarısızlığa uğratan sebepleri ise, Papadopoulos'un Rum medyasını kullanarak referandumdan 'hayır' çıkması için büyük bir kampanya başlatmasını ve aynı zamanda mülklerinden olacak insanların akıbetinin belirsiz olmasını sıralıyor. Bugün devam eden süreçle ilgili ise, müzakerelerin yavaş ilerlediğini ve Talat-Hristofyas dönemi müzakerelerinden çok da ileri gidilemediğini ifade ediyor. Ancak mülkiyet konusunun kriterlerinin belirlenmiş olmasını bir avantaj olarak gördüğünü ve müzakerelerin Annan Planı'na evet diyen iki lider tarafından yürütülmesinin bir şans olduğunu vurguluyor.

Bir gazetede Yazı İşleri Müdürlüğü yapan K11 müzakerelerle ilgili görüşlerini şu şekilde aktarıyor:

“Müzakere sürecinde liderlerden kaynaklanan olumlu bir havanın olduğunu ancak Annan Planı döneminde olduğu gibi pozitif bir havanın bulunmadığını belirtmek gerekir. Bunun sebebinin ise Kıbrıslı Türklerde oluşan evlerini kaybetme korkusu olduğunu düşünüyorum. Sürecin şu an kötü bir noktada olduğunu ve müzakerelerin dönüşümlü başkanlık ve mülkiyet konularına gelindiğinde sekteye uğrayacağını düşünüyorum.”

Annan Planı zamanında görevde olan ve şu an emekli olan Büyükelçi K14, o dönemi ve devam eden müzakereleri başka bir açıdan kıyaslıyor:

“Annan Planı’na karşı çıkanlardan biriydim. Bunun sebebi ise anlaşmanın ileride tekrar bir çatışma yaratma potansiyeline sahip olmasıydı. Plan muğlaklık üzerine kurulmuştu, ancak mülkiyet gibi konularla ilgili çok olumlu taraflarının olduğunu da düşünüyorum. Annan Planı’nın reddedilmesinde Rusya’nın çok büyük etkisi vardı. Başta AKEL ve Hristofyas plana evet diyeceklerini açıkladılar ama sonra muhtemelen yine Rusya’nın telkiniyle bu planı kabul etmediler. Belki yine reddedilecekti ama hayır oyu yüzde 76’ya kadar çıkmayacaktı.”

Güzelyurt’ta bir tekstil dükkanı sahibi K19 yapılan görüşmelerden somut bir şey çıkmadığını ve belirsizliğin bulunduğunu söylüyor. Mustafa Akıncı’ya müzakere sürecinde güvendiğini ve yanlış bir karar vermeyeceğine inanıyor. Konuşmacı, liderler hakkında görüşlerini belirtirken, “ Mustafa Akıncı daha önceki Cumhurbaşkanılarına nazaran Rum tarafını anlayabiliyor ve aynı zamanda Rum liderin de Türk kesimini anladığını düşünüyorum” diyor. K19, liderlerin müzakerelere devam etmesini, birbirlerinin hassasiyetlerini anlamaları gerektiğini ve eşitlikçi bir yaklaşıma sahip olmaları gerektiğini savunuyor. Ancak müzakereleri yürüten liderlerin bu süreçte yalnız olmadıklarını ve dış güçlerin etkisi altında kaldıklarını da sözlerine ekliyor. Sadece Rumların ve Türklerin masada olmaları halinde sorunun çözüleceğine inandığını ifade ediyor.

Güzelyurt’ta bulunan bir diğer kişi, sivil toplum aktivisti K20, 1974’te Türkiye’nin gelip kendine göre bir Kıbrıs Cumhuriyeti kurduğunu; ancak o dönemde zaten yazılı bir Anayasalarının ve cemaat meclisinin bulunduğunu belirtiyor. Buna rağmen yeni anayasanın yapıldığını ve bunun da dünya tarafından yeni bir devletin kuruluşu olarak algılandığını söylüyor. 2004’te Türklerin kandırıldığını belirten konuşmacı, kendilerinin uluslararası sisteme adapte olmayı istediklerini ve bir çözüm olacaksa ortak çalışma alanlarına alışılması gerektiğini ifade ediyor.

Kıbrıs Türk toplumunun güneye nazaran daha laik bir toplum olduğunu ifade eden Güzelyurtlu sivil toplum aktivisti K23, iki toplumun birbirini ötekileştirdiğini, 2004 döneminin toplumsal seviyede güzel bir siyasal aktivizm hareketi olarak gördüğünü ve bu dönemin iyi ki yaşandığını belirtiyor.

Diğer bir sivil toplum gönüllüsü genç konuşmacı K21 ise müzakerelerle ilgili başka bir konuya değiniyor. K21 kodlu konuşmacı, görüşmelerin Annan Planı’ndan sonra ilk kez bu kadar yoğunlaştığını söylüyor. İyimser bir tablonun bulunduğunu ancak kesin çözüm olacağını söylemenin henüz mümkün olmadığını da belirtiyor. Müzakere sürecine gençlerin hiçbir zaman dahil edilmediğini ve bu durumun Annan Planı’nda da yaşandığını hatırlatıyor. 2008 yılında yapılan görüşmelerden o dönem çok umutlandığını ve şu an devam eden görüşmelerde ise finansman bulunmaya çalışıldığını açıklıyor. Müzakerelerde gençlerin fazla dikkate alınmadığını sadece birkaç siyasi örgütün ve

gençlik kollarının yaptığı ortak etkinlikler bulunduğunu söylüyor. Görüşmelere ne kadar çok toplum kesiminden insan katılırsa o kadar yararlı olacağını düşünen konuşmacı, toplumlar arasında dil farklılığının bulunduğunu ve her iki dilin okullarda zorunlu olarak öğretilmesi gerektiğini düşünüyor.

Güzelyurt'tun esnaflarından biri olan K22 kodlu konuşmacı ise; Annan Planı döneminde plana hayır diyen Rum arkadaşlarının bunu Rum kesimindeki siyasal partilerin verdikleri talimatlarla yaptıklarını, bunun kendisinde bir hayal kırıklığı yarattığını söylüyor. Konuşmacı; olası bir referandumda yeniden evet diyeceğini ve anlaşmanın çok daha ağır bir yük getireceğini ifade ediyor. Avrupa'da yükseköğrenim gören bir oğlu olduğunu; ancak oğlunun Kuzey Kıbrıs'ın sahip olduğu düşük hayat standartlarından dolayı Kıbrıs'a dönmek istemediğini de paylaşıyor. Çözüme yine evet diyeceğini; ancak Güzelyurt'ta referandumda verilecek evet oylarının eskisi kadar yüksek olmayacağına inandığını da sözlerine ekliyor.

Sonuç Yerine

Yaptığımız mülakatlardan mülkiyet meselesinin çözümünde Kıbrıslı Türklerin toprak fedakarlığına bir ölçüde hazır oldukları ancak bu fedakarlıkları karşılığında devletin ya da çözümün sponsorlarının kendilerine mali kaynak sağlaması gerektiğini düşündükleri ortaya çıkıyor. Pek çoklarına göre çözüme engel olabilecek en çetrefilli konu mülkiyet rejiminin yeniden kurgulanmasının zorluğu.

2004'den farklı olarak AB üyeliği Kıbrıslı Türkler için cazibesini büyük ölçüde kaybetmiş benziyor. Konuştuğumuz hemen hiç kimse Kıbrıslı Türklerin AB üyeliğinin, mülkiyetten doğacak kayıpları da dahil olmak üzere bir telafi mekanizması olacağını düşünmüyor. Rum kesimin ve Yunanistan'ın yaşadığı ekonomik kriz ve bu kriz karşısında AB'nin diğer üyelerinin takındığına inanılan tutum belli ki Kıbrıslı Türklerin AB'ye olan güvenini sarsmış. Ayrıca Türk tarafının AB'ye hazır olmadığına olan inanç da AB'nin sağlayacağı muhtemel katma değer mülkiyetten doğan kaybın telafisine yardımcı olmayacağına olan inancın pekişmesine yol açtığı gözlemleniyor.

Türkiye'nin AB üyeliği de sık sık dile getirilen konular arasında bulunuyor, üye olamayacağı kuşkusu da AB'ye duyulan güvenin sarsılmasına yol açıyor. Büyük ölçüde geçmişin gölgesinde yaşayan Kıbrıs Türkleri mülakatlarımızda da ortaya çıktığı gibi bireysel hakları kadar toplumsal haklarını da önemsiyor, iki kesimliliğin sulandırılmaması gerektiğinin altını çiziyor. Bu bağlamda da Türkiye'nin kendilerine sağlayacağına inandıkları etkin güvenlik garantilerinden raporun ilk bölümünde bahsedildiği gibi vazgeçmek istemiyor. Bize öyle geliyor ki hem müzakereleri gerçekleştiren liderlerin, hem de uluslararası toplum adına hareket edenlerin kendilerine sunulacak plana evet diyecek olan Kıbrıslı Türklerin beklentilerini dikkate almaları gerekiyor.

Katılımcı Profilleri

- K01 kodlu katılımcı: Bir siyasi partinin Basın Danışmanı, Lefkoşa.
- K02 kodlu katılımcı: Gazete çalışanı, eski müzakere heyeti mensubu, Lefkoşa.
- K03 kodlu katılımcı: Bağımsız emlakçı, Lefkoşa.
- K04 kodlu katılımcı: Dernek Başkanı, Lefkoşa.
- K05 kodlu katılımcı: Taksi Şoförü, Lefkoşa.
- K06 kodlu katılımcı: İşletmeci, Lefkoşa.
- K07 kodlu katılımcı: Kamu-özel sektör ortaklığında bir şirkette Müdür, Lefkoşa.
- K08 kodlu katılımcı: İşletmeci, Lefkoşa.
- K09 kodlu katılımcı: KKTC'de bir siyasi partinin üst yönetiminde görevli, Lefkoşa.
- K10 kodlu katılımcı: Eski Başbakan, Politikacı, Lefkoşa.
- K11 kodlu katılımcı: Yerel bir gazetede Yazı İşleri Müdürü, Lefkoşa.
- K12 kodlu katılımcı: İş İnsanı, Yatırımcı, Lefkoşa.
- K13 kodlu katılımcı: Dernek Başkanı, Lefkoşa.
- K14 kodlu katılımcı: Emekli Büyükelçi, Lefkoşa.
- K15 kodlu katılımcı: Sivil Toplum Kuruluşu Yöneticisi, Lefkoşa.
- K16 kodlu katılımcı: Sivil Toplum Aktivisti, Güzelyurt.
- K17 kodlu katılımcı: Fabrika sahibi, iş insanı, Güzelyurt.
- K18 kodlu katılımcı: Güzelyurt'ta bir grup Öğretmenle mülakat
- K19 kodlu katılımcı: Tekstil dükkanı sahibi, Güzelyurt.
- K20 kodlu katılımcı: Sivil Toplum Aktivisti, Güzelyurt.
- K21 kodlu katılımcı: Sivil Toplum Aktivisti, Güzelyurt.
- K22 kodlu katılımcı: Esnaf, Güzelyurt.
- K23 kodlu katılımcı: Sivil Toplum Aktivisti, Güzelyurt.

Kıbrıs Sorunu: Kronoloji

- 1959** Şubat 1959'da Türkiye ve Yunanistan arasında Zürih-Londra Anlaşması imzalandı.
- 1960** 16 Ağustos 1960'da, "Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası'nın Temel Yapısı ile İlgili Antlaşma", "İttifak Antlaşması" ve "Garanti Antlaşması" ile bağlanan Kıbrıs Anayasası yürürlüğe girerek Kıbrıs Cumhuriyeti ilan edildi.
- 1963** Makarios, güç paylaşımı düzenlemesini iptal eden anayasal değişiklikler teklif etti. Toplumlararası çatışmalar başladı.
- 1964** Kıbrıs'taki Birleşmiş Milletler Barış Gücü (UNFICYP) kuruldu.
- 1974** 15 Temmuz'da Yunanistan askeri cuntasının desteklediği bir darbe gerçekleştirilerek Kıbrıs'ın yönetimine el konuldu. 20 Temmuz'da Garanti Antlaşması hükümleri uyarınca Türk Silahlı Kuvvetleri Kıbrıs'a harekat düzenledi.
- 1975** Ağustos 1975'te Kıbrıslı Türkler Rauf Denктаş'ın başkan olduğu kendi bağımsız yönetimlerini kurdular.
- 1975** Denктаş ve Klerides Viyana Görüşmeleri sonucunda Birleşmiş Milletler'in yardımcılığında nüfus mübadelesi yapılmasında anlaşıldılar.
- 1983** Mayıs ayında Yunanlar ve Kıbrıslı Rumlar Kıbrıs konuyu Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'na taşıdılar.
- 1983** 15 Kasım'da Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Rauf Denктаş'ın okuduğu bir bildiriyle ilan edildi. Sadece Türkiye Cumhuriyeti tarafından tanındı.
- 1985** 5 Mayıs 1985'te Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Anayasası Halkoylamasına sunulup kabul edilmiştir.
- 1997** Temmuz ve Ağustos aylarında BM aracılığıyla gerçekleştirilen barış görüşmeleri başarısız oldu. Görüşmeler arasında Avrupa Birliği Kıbrıs Rum kesimi ile AB üyelik müzakerelerine başlanacağını duyurdu.
- 1998** Mart ayında, Kıbrıs ile Avrupa Birliği arasında müzakereler başladı.
- 2002** 12-13 Aralık tarihlerinde gerçekleştirilen Kopenhag Zirvesi, Kıbrıs ve diğer 9 ülkeyi AB üyeliğine davet etti.
- 2004** Adada yeniden birleşmeyi öngören Annan Planı'nın kabul edilmesi için 24 Nisan 2004'te iki referandum gerçekleştirildi. Plan Kıbrıslı Türkler tarafından %64,9 oranla kabul edilirken Kıbrıslı Rumlar tarafından %75,5 oranla reddedildi. AB, Kıbrıs Türk toplumuna uygulanan izolasyonu sonlandırmak için adımlar atmaya karar verdi.
- 2004** Kıbrıs, bölünmüş bir ada olarak, AB Gümrük Birliği'ne giren 10 devletten biri oldu.

- 2006** Adanın kuzeyinde devam eden Mülkiyet problemine yerel bir çözüm olarak Mülkiyet Komisyonu kuruldu.
- 2006** Birleşmiş Milletler'in desteği ile Temmuz 2006'da Tasos Papadopoulos ile Mehmet Ali Talat bir araya gelerek yeniden karşılıklı müzakerelere başlanması kararı alındı.
- 2006** Türkiye, havalimanlarını ve limanlarını Kıbrıs Cumhuriyeti bandıralı gemilere açmayı reddetti. AB - Türkiye görüşmeleri durdu.
- 2008** 23 Mayıs 2008'de liderler ikinci kez, teknik komitelerin yaptıkları incelemelerdeki ilerlemeyi görüşmek üzere toplandı. Hristofyas ve Talat tek bir uluslararası kimliğe sahip federal devlet hedefini açıkladılar.
- 2013** 28 Şubat tarihinde, Nikos Anastasiadis Kıbrıs Cumhuriyeti'nin yeni Cumhurbaşkanı seçildi.
- 2014** Nikos Anastasiades ve Derviş Eroğlu arasında müzakereler başladı. 11 Şubat'ta liderler iki sayfa ve toplamda 7 maddeden oluşan ortak bir bildiri yayınladı.
- 2015** Nisan ayında Mustafa Akıncı KKTC'nin yeni Cumhurbaşkanı olarak seçildi.
- 2015-2016** Kıbrıs müzakereleri Akıncı ve Anastasiades liderliğinde hız kazandı.

Global Political Trends Center (GPOt Center) is a nonprofit, nonpartisan research institution established under the auspices of Istanbul Kültür University in 2009.

GPOt Center was founded with the aim to support reconciliation and non-violent solutions to international as well as domestic issues through dialogue. Our mission is to contribute to stability, democratization and peace through organizing multitrack diplomacy meetings, conducting innovative and independent research, and encouraging informed debates in the media on key issues affecting Turkey and the world.

GPOt Center serves as a platform for the free exchange of views and information on political, social and economic matters concerning a variety of parties and segments of society. We aim to achieve our mission by routinely bringing together opinion leaders, government officials, policy makers, analysts, scholars, experts and members of the media from Turkey and abroad.

Our publications can be downloaded from our website for free. They are also accessible through online libraries worldwide, such as the International Relations and Security Network in Zurich, Europe's World in Brussels, and Columbia University Press in New York. Additionally, you can find our books on Google Books and Amazon Kindle.

CONTACT DETAILS

Global Political Trends (GPOt) Center

Istanbul Kültür University
Atakoy Campus, Bakirkoy
34 156 Istanbul, Turkey

www.gpotcenter.org

info@gpotcenter.org

Tel: +90 212 498 44 76/65

Fax: +90 212 498 44 05